

Dinsdag 22 februari 1916 – ochtendeditie

Londen, 21 februari. Officieel: Onze artillerie heeft de vijandelijke loopgraven ten noorden van het kanaal Ieper-Komen fel beschoten. Een schot uit een zware houwitser heeft een hevige ontploffing in de vijandelijke geschutstelling bij Ralingem veroorzaakt.

Berlijn, 21 februari. Officieel: Ten noorden van Ieper is een aanval met handgranaten, door de Engelsen tegen onze nieuwe stelling aan het kanaal ondernomen, afgeslagen.

Onze vliegtuigskaders hebben met zichtbaar goed gevolg de militaire inrichtingen achter het vijandelijke front aangevallen, o.a. in Veurne en Poperinge.

Men schrijft ons:

De 10^e januari sneuvelden aan het Belgische front de ritmeester Bertouille, de luitenants De Corte en Jorion en de adjudant Denis (Brusselaar), allen van het 1^e cavalerie regiment jagers, garnizoen houdende te Doornik. Alle vier werden door dezelfde granaat op slag gedood.

Zij waren allen door koning Albert benoemd tot ridder in de Leopoldsorde, en tevens was hun het oorlogskruis verleend.

De Keulse correspondent van de Tijd schrijft ondermeer:

Er gaan in de pers en in politieke kringen stemmen op van ontevredenheid en van wantrouwen tegen kardinaal Mercier. Ondanks het feit, dat geruchten omtrent politieke gesprekken van zijne eminentie met de Paus herhaaldelijk zijn tegengesproken, duiken telkens weer praatjes op en legt men allerlei gebeurtenissen zo ongunstig mogelijk uit.

Twee gronden worden voor het wantrouwen jegens zijne eminentie genoemd: vooreerst de uitgave van de “Brief der Belgische Bisschoppen” in verschillende talen, waardoor die brief in het geheel niet meer als een vertrouwelijk schrijven beschouwd kan worden, (men weet, dat de regering te Havre – niet het Belgische Episcopaat – de brief liet uitgeven, nadat anderhalve maand zonder antwoord was verstreken), en de ontmoeting van de kardinaal met Briand. Om begrijpelijke redenen moet ik me hier tot een korte aanduiding beperken. Het verwondert mij echter, dat zelfs de Kölnische Volkszeitung het vermoeden oppert als ware genoemde ontmoeting volstrekt niet toevallig gebeurd en als zou de Duitse regering ook daarin een aanleiding kunnen vinden, om minder vriendelijk tegen de Belgische primaat op te treden. Dat bij de Duitse katholieken de bewondering voor de kardinaal-aartsbisschop zeer bekoeld is, heb ik vroeger reeds doen uitkomen. Ook dat is op rekening der politieke gebeurtenissen te schrijven, welke zoveel natuurlijke sympathieën hebben doen verdorren.

Natuurlijk mogen we op het doorzicht en de rechtvaardigheid der autoriteiten gerust zijn, en kardinaal Mercier zal rustig en geërbiedigd naar België terugkeren.

Crédit Anversois.

Het Crédit Anversois, te Antwerpen, zal ook dit jaar geen dividend uitkeren. De netto winst, ten bedrage van 1,2 miljoen, wordt geheel naar het reservfonds overgebracht.

Dinsdag 22 februari 1916 – avondeditie

In een bespreking van de verklaring, die de gezanten van Frankrijk, Engeland en Rusland bij het Belgische hof hebben gedaan aan de

Belgische minister van buitenlandse zaken betreffende het herstel van de onafhankelijkheid van België zegt de Temps, dat deze verklaring de waarde heeft van een krachtige repliek op de in Duitsland geuite meningen nopens een gehele, gedeeltelijke, openlijke of verkapte annexatie van België. De inval op het grondgebied van België en de harde beproevingen, die het te doorstaan heeft gekregen hebben volgens de Temps, de Belgische natie bevrijd van het stelsel der gewaarborgde onzijdigheid, dat haar in 1839 werd opgelegd. België moet de enige meester over zijn lot zijn en onder alle omstandigheden kunnen handelen uit de volheid van zijn kracht en zijn soevereiniteit. Het heeft er dus het grootste belang bij, bij de mogelijke vredesonderhandelingen vertegenwoordigd te zijn en zelf zijn rechten te kunnen verdedigen, met de steun van zijn bondgenoten. België heeft nu zekerheid, dat er ter oplossing van het conflict buiten haar om geen contact zal genomen worden en dat het, wanneer het uur daarvoor gekomen is, onder dezelfde voorwaarden en met dezelfde waarborgen voor onafhankelijkheid als de andere bondgenoten aan de discussies zal deelnemen.

Wat de mogelijkheid betreft van het sluiten van een afzonderlijke vrede, die men door het verbond van Londen voor alle bondgenoten had willen ontgaan, ook voor België, dat, zoals men weet tot dat verbond niet is toegetreden, de Temps meent, dat, na de verklaringen van baron Beyens ook voor België die mogelijkheid niet meer bestaat. Men zal zich herinneren, dat Beyens tot de gezanten van Frankrijk, Engeland en Rusland gezegd heeft "Jullie moeten volkomen vertrouwen hebben in onze dierbare borgen, want wij zijn allen besloten om krachtig met hen te strijden tot aan de zege van het recht, voor welks verdediging wij ons na de onrechtmatige schending van ons geliefde vaderland zonder aarzelen opgeofferd hebben." Deze woorden hebben, meent de Temps, de waarde van

een verbintenis. Het lijdt geen twijfel, zegt het blad tenslotte, dat de Frans, Engels, Russische verklaring in België diepe indruk zal maken en dat het volk, dat sedert anderhalf jaar in de bezette provincies het Duitse juk torst, er een krachtige troost in zal vinden. De zekerheid van een spoedige bevrijding en het herstel van het vaderland in al de grootheid van zijn nationale waardigheid zal het aanmoedigen in zijn geestelijke weerstand tegen de bezetting van de overweldiger, een weerstand, die even edel en even heldhaftig is als de krachtsinspanning van de soldaten van koning Albert voor de IJzer.

Tot zover de Temps.

Zoals te verwachten is, slaat de pers der centrale rijken een geheel andere toon aan. De Neue Freie Presse zegt het verkeerde partij kiezen van België bij het uitbreken van de oorlog als een opwelling van het volksgevoel en als vergissing bij het schatten der overwinningskansen te begrijpen, maar noemt het volharden in deze dwaling na alles wat er sedert gebeurd is, waanzin. Zo heeft zich dan België, zegt het blad, de weg, die het open stond voor de behartiging van zijn belangen zelf afgesneden. Duitsland kan deze eensgezindheidsbetuigingen in de viervoudige entente kalm aanzien; dat zij nodig zijn is reeds een teken van zwakheid.

De Reichspost neemt aan, dat het Engels-Frans-Russisch waarborgbewijs zijn oorzaak vindt in het wantrouwen, dat er de laatste tijd aan weerskanten geheerst schijnt te hebben. België heeft blijkbaar de schrik over Servië en Montenegro gekregen. De drie borgen konden zich echter bezwaarlijk door rekening te houden met België in hun vrijheid van beweging laten belemmeren, zoals dat niet in hun eigen belang was. Voor de oplossing van Duitslands Belgische vraagstuk betekent de zaak een vereenvoudiging van betekenis.

Uit Luikerland.

De Vlamingen.

Luik, 19 februari.

De vermenging van Vlamingen en Walen, tot in de stad Luik toe, geschiedde net zo goed in vorige eeuwen, gedurende het bestaan van het prinsbisdom Luik, als thans. Zijne hoogwaardigheid Rutten, die hier thans de bisschoppelijke zetel bekleedt, is niet alleen een geboren Vlaming uit de Limburgse Kempen, doch bovendien een puik Nederlands sprekend redenaar. Voor hem had het bisdom, dat de provincies Luik en Limburg bevat, twee Walen aan het hoofd, zijne hoogwaardigheid de Montpellier en zijne hoogwaardigheid Doutreloux, die weer als voorganger hadden de zeer knappe Van Bommel, een baanbreker voor onze eerste wet op het lager onderwijs, die van 1842. Al deze prelaten zijn steeds omringd geweest door meer Nederlands sprekende Vlaamse kanunniken, en nog heden is dit het geval. Het bisdom Luik heeft ook op zijn gebied twee kleine seminaries, waar de jonge priesters hun eerste opleiding ontvangen. Het een is voor de Walen, te Saint-Roch, in de provincie Luik, het andere voor de Vlamingen, te Sint-Truiden, in Limburg. Al houden nu, die in de Nederlandse taal bekwaamde geestelijken er een uitspraak en een woordenschat op na, die wij zo gaarne de bijzondere benaming van pastoorsvlaams geven, Nederlands is het toch en die het spreken vervullen behoorlijk hun ambt onder het Vlaamse volk. Een Waals priester tot pastoor benoemen in een Vlaams dorp is niet denkbaar. De man kent meestal geen woord van onze taal. Vlaamse priesters in het Walenland zijn lang niet zeldzaam. Ze zijn er nodig, vooral in de stad Luik en omstreken, omdat er duizenden Vlamingen zijn, die, alhoewel Frans of Waals sprekend, toch niet kunnen biechten dan in het Vlaams. Ze zijn er nodig omdat er Walen te kort zijn, daar deze in Luikerland minder geneigd zijn de priesterlijke staat de verkiezen dan de Vlamingen, die trouwens allen

tweetalig zijn en heel zeker, door de band, veel zuiverder Frans dan Nederlands spreken. Zo is dan het bisdom tweetalig.

De herderlijke brieven en al de druksels aan de geestelijkheid overgemaakt voor de gelovigen, verschijnen in de twee talen. Niets is hier nieuw. De oude geschiedenisboeken van het prinsbisdom Luik, meer bepaald “Inventaire analytique et chronologique des archives de la ville de Saint-Trond” door François Staven, leveren ons een overvloed van bewijzen op het gebied van tweetaligheid. Sint-Truiden, Vlaamse stad in Limburg, was, na Luik, de voornaamste en meest geliefde van de “goede steden” in het prinsbisdom. Op 28 juli 1570 schonk Geraart van Groesbeeck standregels en voorrechten aan de rederijkerskamer “die Olyftacke”, te Sint-Truiden.

“Allen ende eenen yegelycken die deze teghewoerdighe chaerte sullen aensien ofte hooren lesen ... heer Gheraerd van Groiesbeke, by der Gods ghenaden bisschop van Luyck, hertoghe van Bouillon, Graeffve tot Loen, marckgraefve tot Franchimont, etc. ... van nieuves opgherecht een nieuwe camer van rhetorisynen, ghenampt die Olyftacke ...”

Al de prinsen van Beieren, die op de bisschoppelijke troon van Luik hebben gezeten, kwamen even trouw dit gebruik na. Jan (1390-1418) schreef weleens in het Latijn, doch meest in de volkstaal: “In den namen ons Heren, amen. Allen den genen die dese tegenwoerdige letteren sullen aensien, Johan van Beyeren, bi der ghenaden Goids elect van Ludic ...” (18 november 1404).

De staatkundige geschiedenis van het prinsbisdom, zowel als de geschiedenis van de wakkere stad, die zo vaak het zwaard trok tegen meer dan één gewijd boosdoener, op de troon in de schaduw van de prachtige gotische kerken, vermelden meer namen van Vlaamse, het zij dan Limburgse helden, die zich aan het hoofd van de burgerlegers

plaatsten om het volk uit de nood te helpen. De rue Jean De Wilde huldigt de naam van een dappere held. Het was de Vlaming, ridder Raes van Heers, die de Luikse legerbenden op 26 oktober 1167 naar de slag bij Brustem leidde, waar ze het hoofd gingen bieden aan de overmacht van Karel de Stoute, op weg om de stad af te branden.

Terwijl zo dan het hedendaags geestelijk bestuur ook aan de Vlaamse parochieherders in de Vlaams sprekende gemeenten van het noorden van de provincie Luik, alles wat zij heeft mede te delen in het Nederlands doet, moeten we tot ons leedwezen zeggen dat het burgerlijk provinciaal bestuur aan de Vlaamse bevolking, zelfs in kleine dorpen, waar de overgrote meerderheid geen woord Frans verstaat, toch alles bekend maakt in het Frans. Gaan we de grens over, naar Limburg, zo bevinden we daar dat het provinciaal bestuur, gouverneur, gedeputeerde staten, provinciale beambten natuurlijk in alles het Nederlands tot voertaal gebruiken, aangezien de ganse provincie, op enkele zuidelijke dorpen na, Vlaams is. Doch we doen ook de ervaring op dat al de officiële druksels, bv. het “Mémorial administratif”, de “Verzameling van Wetten en Verordeningen” – tweetalig zijn, het Frans enkel om de enige Waalse mensjes uit het zuiden aangenaam te zijn. Was nu slechts één oog half open, merkt men nog duidelijk wat een verschil van handelen er is tussen Walen, die over een minderheid Vlamingen, en Vlamingen, die nog over een geringer minderheid Walen gezag voeren.

Anderzijds moeten we ook wijzen op hetgeen de stad Luik zelf bezit en doet voor de hier wonende Vlamingen en op hetgeen elders in deze rijke Waalse provincie gebeurt tot voordeel van de Vlamingen. Terwijl men tot voor korte jaren eigenlijk om zo te zeggen weinig of geen gelegenheid had hier Nederlands te leren en de hele Waalse bevolking zo onverschillig, ja, wel zo vijandig, tegenover onze taal stond, dat ze nog niet eenmaal wou begrijpen of het wel een taal was, heeft de stadsoverheid, die ook al Vlamingen onder haar

gezagvoerders telt, er heden een gans andere dunk van gekregen. Er zijn te veel Walen, die naar Limburg en elders gaan en daar tot hun verbazing vaststellen, alhoewel ze altijd in de waan hebben verkeerd dat men met Frans de wereld kan veroveren, vaststellen, zeg ik, dat ze met dit puik Frans zelfs in een Limburgs dorp geen pond boter kunnen kopen. Toenemende welstand en verkeer hebben in de jongste jaren ook een vloed Vlamingen de richting naar Luik doen inslaan voor de aankoop van alles wat in het groot en goedkoop te krijgen is in onze grote magazijnen. Die Vlamingen zijn helemaal niet verlegen om te bekennen dat ze geen Frans, geen Waals verstaan, evenmin om heen te gaan, zo men hen niet te woord kan staan.

Tegen dergelijke handelswijze is geen handel bestand. Gevolg: in de magazijnen zijn Nederlandssprekenden werkzaam. De Waal, wakker en praktisch, heeft begrepen dat eentaligheid wel juist geen rijkdom meer is, en dat, als is men een wereldtaal machtig, men toch wel eens de ondervinding opdoet zijn buurman niet te kunnen verstaan. De Waal wil nu ook vreemde talen aanleren. Het stedelijk bestuur heeft hem daartoe ruim gelegenheid bezorgd. Hij mag kiezen tussen Nederlands of Duits.

De stelregel, enkel geldig binnen België: “de Vlaming is meertalig geboren, de Waal kan geen Nederlands leren”, was tot voor enkele jaren nog zo’n onwrikbare wet gebleven, dat al de Walen, als gehypnotiseerd daardoor, de woorden “wij kunnen geen Vlaams leren” uitspraken, zo dikwijls als iemand de opmerking maakte, waarom zij toch maar geen vreemde talen aanleerden. Niemand in België, ook de Vlamingen niet, konden zich inbeelden dat ooit een Waal de Nederlandse taal zou kunnen leren schrijven en spreken.

Ze bewonderden de Vlamingen. Met hun voorkomendheid, die spreekwoordelijk is, namen ze de Vlaming als moederlijk op in hun schoot, zo spoedig ze uit zijn mond maar één woord Frans hoorden.

Ze moedigden hem aan. Ze zwoeren bij alles wat hun heilig is, dat die Vlaming het Frans zo juist sprak als een echte Waal. Het zou toch te kinderachtig zijn nog ooit een andere taal te willen gebruiken. Ze moesten ook aan huis maar gewoonlijk en gedurig Frans spreken en het Vlaams – toch geen taal! – maar laten verdorren. Ze konden er telkens niet over, dat zoveel geboren Vlamingen, pas enige weken in Luik, al zo tres bien spraken. Het was als een wonder dat een Vlaamse boerenknecht, om Waals te leren, - zijn “tweede taal”, noemde hij dit, - maar één jaartje dienst kwam doen op een Waalse boerderij en dan naar huis kon gaan, zijn moeder tevreden stellen met de woorden: “Het is voor goed, da ich koom, maar ich kan m’n taal”.

Thans is het geloof verzwakt. De praktische Walen willen Nederlands leren. Die het nog niet willen, vrezen dat het weldra toch zal nodig zijn, zoals het Frans voor de Vlamingen. Zij, die het volstrekt en boosaardig afwijzen zijn er zelfs niet meer tegen.

Wat doet het stadsbestuur op dit gebied? We zullen het in een volgende brief zeggen.